

af det bureaukratiske Tryk, men som har afvundet det øvrige Europa Opmærksomhed. Friskolevesenet er netop noget Saadant, som til Trods for det bureaukratiske Tryk er voget frem i Landet. Naar man nu skulde tænke paa at gjøre de hos os udviklede Kræfter frugtbringende ved en saa vigtig Omdannelse af vort Skolevesen som den, vi Alle maa ønske skal komme frem, saa kunde det være nyttigt ikke blot at tænke paa, hvad der rører sig her hjemme, men ogsaa hvilke Erfaringer man har gjort i andre Lande, hvor saadanne Spørgsmaal ere komne frem, og nogle enkelte Tanker skal jeg tillade mig at fremspørg ved denne Leilighed, idet jeg nemlig gaar ud fra, at en Sag af den Vigtighed kan taale en udtømmende Forhandling. Her kan ikke være Tale om at anvende nogle Timer færre eller flere paa at faae udtømmende behandlet det for hele vor Fremtid og Folkeliv saa vigtige Emne. Jeg skal da først fremhæve en saadan Betragtning, og det er med Hensyn til Lærerkrafterne. I Amerika er der jo den fuldstændigste frie Selvstyrelse; der følger det af sig selv, at Folket tydelig fatter, at det er en Forpligtelse, som paaligger ethvert Næmeste, at han maa sørge for den kommende Slægts Oplysning og Dannelse. Det er derfor temmelig almindeligt der, uden at være foreskrevet ved Lov, at man finder slynke Folk, baade Mænd og Kvinder, der have modtaget deres Oplysning i Skolen, som virke et Par Aar af deres Levetid paa stadiet at meddele Andre det, som de endnu have i friskt Minde. Hvad er Følgen af den Omstændighed, at vi nu have hele vort bureaukratiske Lærerpersonele? Jeg kalder det saaledes, fordi de hver Dag voqe mere og mere op til at blive Embedsmænd. Det er en anden Slags Skolelærere, vi have nu, end de, vi havde i 1814, de ere ikke i den Grad knyttede til Befolkningen, som de vare det i Aarene fra 1814 til 1848. De blive mere og mere staaende omtrent i samme Forhold til Befolkningen som et stort Antal af Præsterne; Klostren voqe for Manges Vedkommende og bliver større Dag for Dag. Nu foreslaar man jo større eller mindre Embeder, som skulle oprettes paa akkurat den samme Maade, som for Præsterne. Man søger at stille det saaledes, som man dog aabenbart ikke skulde, nemlig, at der bliver Laudkald og Haudkald, at man først skal paa Sjællands Heder, saa til det fede Lolland og saa i Nærheden af Kjøbenhavn. Det er dette Kredsløb, som nu gjælder for Præsteembederne, og det Samme vil man nu søge at indføre paa Skolevesenets Omraade, naaget man er i Begreb med

at affasse det for de geistlige Embeders Vedkommende, men hvad er Følgen deraf? Følgen er den, at medens Oplysningen gaar med rivende Skridt fremad i vore Dage, blive Lærerne mere og mere sidende i det Gammeltags. Vi kunne jo ikke faae dem bort, de kunne jo ikke følge med Tiden. Nu har imidlertid andre Lande givet det meget vigtige Vink, at der er mange andre Kræfter i Samfundet, der kunne benyttes, men det svarer jo slet ikke til den bureaukratiske Ordning. De ere saa glade, naar de se, at der er saa og saa mange Lærere, at der er saa og saa mange Lønninger, at der er det og det Kilsyn, og saa siger man til sig selv, oppe i Kontorene: Se, det er saa mageløst deiligt, vi kunne jo se, at det er i en mageløs Orden; der sidder han, og der sidder han, der er saa mange i Tallet, han rykker op til den Tid, og han rykker op til den Tid, og det er altsaa Altsammen ganske fortreffeligt! Saaledes er en bureaukratisk Ordning; men det er ikke den Ordning, man nu vil have. Naar vi se her paa Kjøbenhavn, Intelligentsens Sæde, da har en Borgerrepræsentant gjort sig den Uleilighed at gaa omkring for at se, hvorledes det staar til med Almueskolevesenet der. Jeg har for længe siden hørt, at de, der skulde bruge disse Drengene, have klaget over, at de sntet duede til. Det maa altsaa erkjendes, at der er en daalig Undervisning her i Kjøbenhavn, og det er jo dog det Sted i Landet, hvor de bedste Kræfter ere at faae. (Brix: Det er for stærkt!). Man kan sige, at det er for stærkt, men den Mand, som afbryder mig, og som selv har med det at bestille, han skal have noget Ansvar for de Kræfter, der ere vorede op under ham. Naar han siger saadanne Ord, at det er for stærkt, saa skal han se til, inden det er kommet saa vidt . . .

Formanden: Det ærede Medlem kommer ind paa et temmelig personligt Omraade.

Sable: Det er altsaa dette, som er en Fremtidstante, at der er voget op blandt os Kræfter, som kunne bruges og bør bruges i Undervisningens Tjeneste, og som kunne bruges frit, saasnart der er Frihed, naar man kun vil bruge dem. Det er kun for Morstabs Skyld, at jeg her skal fortælle dem en Tanke, som er kommen frem i den mageløse Monsterstat, Preussen, — ja, hvad kunne de dog ikke finde paa der! Men man kan alligevel stille Tanken op for at se, hvad det er, de der kunne falde paa, naar der ligger et saa stort Spørgsmaal for. Der er to Ting, som man efter de nyere Begivenheder overalt raa-